

RAPORT

**privind implementarea Programului-pilot de atragere a remitențelor în economie
pentru anii 2010-2015 «PARE 1+1»**

„ÎMPREUNĂ CREĂM VIITORUL ACASĂ!”

Ianuarie 2015

Chișinău

CUPRINS

- I. Introducere
- II. Rezultatele Programului-pilot de atragere a remitențelor în economie pentru anii 2010-2015 „PARE 1+1”

Componenta I - Informare și comunicare

Componenta II - Instruire și suport antreprenorial

Componenta III - Finanțarea afacerilor/Regula 1+1

Componenta IV - Monitorizare post-finanțare

- III. Impactul Programului-pilot de atragere a remitențelor în economie pentru anii 2010-2015 „PARE 1+1”

Acest Raport a fost elaborat de Direcția Acces la Finanțe, din cadrul ODIMM, responsabil de implementarea Programului de atragere a remitențelor în economie pentru anii 2010-2015 “PARE 1+1”

I. INTRODUCERE

Programul-pilot de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1” pentru anii 2010-2015 (în continuare PARE 1+1) este aprobat prin HG nr. 972 din 18.10.2010 și este destinat lucrătorilor migranți sau rudelor de gradul întâi ale acestora, care doresc să investească în inițierea sau extinderea unei afaceri.

Obiectivul Programului reprezintă mobilizarea resurselor umane și financiare ale lucrătorilor migranți moldoveni în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova prin stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii.

PARE 1+1 tinde să faciliteze accesul la finanțare al migranților și să-i reintegreze în societate, contribuind, totodată, la stimularea transferurilor bănești pe căi oficiale, introducerea practicilor bune din statele gazdă ale migranților, fiind creată o pârgie pentru introducerea know-how-ului și inovațiilor.

Programul și-a propus atingerea unui obiectiv social extrem de valoros și anume informarea și instruirea lucrătorilor migranți în domeniul antreprenorial, contribuind la reintegrarea în societate a cetățenilor moldoveni care au fost nevoiți să plece la muncă în străinătate.

În cadrul Programului, antreprenorii au posibilitatea să beneficieze de un grant în sumă de până la 200 mii lei, în baza regulii „1+1”, care prevede că fiecare leu investit din remitențe va fi suplinat cu un leu din cadrul „PARE 1+1”.

Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) este responsabilă de implementarea, coordonarea și monitorizarea **PARE 1+1**.

Pentru a participa la Program, aplicantul trebuie să întrunească următoarele condiții:

- a) să fie cetățean al Republicii Moldova;
- b) să fie lucrător migrant din Republica Moldova sau rudă de gradul I a acestuia;
- c) să intenționeze să lanseze o afacere proprie sau să dezvolte afacerea existentă;
- d) să dispună de capital propriu, provenit din remitențe și să poată confirma prin prezentarea documentelor justificative, proveniența mijloacelor.

Programul se desfășoară în 4 componente:

- i. Informare și comunicare;
- ii. Instruire și suport antreprenorial;
- iii. Finanțarea afacerilor / Regula 1+1;
- iv. Monitorizare post-finanțare și evaluare.

Obiectivele Programului sunt următoarele:

- ▶ creșterea nivelului de informare a lucrătorilor migranți din Republica Moldova și a beneficiarilor de remitențe privind oportunitățile de dezvoltare a unei afaceri în țara de origine;
- ▶ sporirea abilităților antreprenoriale în rândul lucrătorilor migranți și beneficiarilor de remitențe;
- ▶ stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii de către lucrătorii migranți și beneficiarii de remitențe;
- ▶ facilitarea accesului lucrătorilor migranți și beneficiarilor de remitențe la resursele financiare necesare înființării / dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova;
- ▶ promovarea culturii financiare și a economiilor.

Modificarea Regulamentului PARE 1+1

În procesul de implementare al Programului “PARE 1+1”, a fost identificată necesitatea de a modifica unele prevederi. Acest fapt a derivat din solicitările beneficiarilor Programului și a diasporei, recomandările Comitetului de Supraveghere al Programului “PARE 1+1” și ale Consiliului de Coordonare al ODIMM, dar, nu și în ultimul rând, din experiența acumulată de ODIMM în procesul de gestionare al Programului.

Astfel, au fost efectuate amendamente la Regulamentul de implementare a Programului cu privire la modalitatea de recepționare a cererilor de participare la „PARE 1+1” în cadrul Ghișeului Unic, creat la ODIMM.

Totodată, a fost micșorată perioada de așteptare a răspunsului de către solicitant privind acceptarea cererilor de finanțare nerambursabilă. Ședințele Comitetului de Supraveghere au fost organizate în regim on-line, respectiv, evaluarea cererilor de finanțare de către membrii Comitetului, precum și decizia de a accepta sau respinge cererile de finanțare nerambursabilă se efectuează prin intermediul mijloacelor electronice.

Acceptarea sau respingerea dosarelor solicitanților se desfășoară după principiul acordului tacit, respectiv dacă pe parcursul a **5 zile lucrătoare** nu este primit răspuns, acesta se consideră pozitiv.

II. REZULTATELE PROGRAMULUI „PARE 1+1”

Componenta I - Informare și comunicare

Promovarea Programului în rândul potențialilor beneficiari reprezintă unul din obiectivele de bază ale ODIMM. În acest sens, pe parcursul anului 2014, o atenție sporită a fost acordată activităților menite să sporească gradul de vizibilitate al Programului, fiind elaborat un Plan de comunicare, în baza căruia au fost inițiate un șir de acțiuni de promovare.

În acest sens, ținem să evidențiem următoarele materiale elaborate și distribuite în cadrul Programului:

- pliantele “PARE 1+1” - conțin informația de bază privind persoanele eligibile, documentele necesare a fi prezentate, etapele Programului, alte date utile;
- broșurile “Istории de succes” – prezintă ideile de afaceri ale beneficiarilor Programului din perioada 2011-2013, regiunile unde acestea sunt desfășurate, țara de proveniență a remitențelor, fotografii ale utilajelor și echipamentelor procurate în cadrul Programului. Concomitent, în luna decembrie, broșura a fost completată cu beneficiarii Programului din anul 2014. Cumulativ, “Istoriile de succes” prezintă cca 500 afaceri.
- broșurile “Oportunități de dezvoltare a antreprenoriatului” - conțin informație cu privire la toate Programele și proiectele implementate în domeniul creării și dezvoltării IMM;
- broșura “Reîntoarcerea – o afacere”, elaborată cu suportul financiar al Proiectului “Consolidarea capacităților de gestionare a migrației în R. Moldova”, finanțat de UE și implementat de Serviciul Suedez de Angajare în Republica Moldova;
- filmulețul video – prezintă Programul în regim vector, fiind plasat pe pagina facebook a Programului și diseminat în cadrul întrunirilor cu potențialii participanți;
- spotul publicitar - în cadrul căruia sunt prezentați 3 beneficiari de succes ai Programului. Spotul a fost elaborat cu suportul financiar al Delegației UE, în cadrul campaniei UE „Aducem Europa Acasă!”;
- articole despre Program, publicate în ziarul “Gazeta Basarabiei”, revista “Moldova în Progres”, etc.

Materialele sunt distribuite atât pe teritoriul republicii, cât și în afara țării cu suportul autorităților publice centrale și locale, Parteneri de dezvoltare, Biroul Relații cu Diaspora, ambasade și consulate etc.

ODIMM diseminează informația cu privire la Program și rezultatele acestuia în cadrul tuturor evenimentelor organizate pentru antreprenori, precum conferințe, seminare, mese rotunde, ateliere de lucru; în cadrul altor întruniri desfășurate de partenerii organizației cu agenții economici, potențialii antreprenori, societatea civilă.

Cel mai important eveniment de prezentare și mediatizare a rezultatelor Programului este Conferința anuală „PARE 1+1”, desfășurată tradițional cu genericul **„ÎMPREUNĂ CREĂM VIITORUL ACASĂ!”**.

Ediția a III-a a evenimentului a fost desfășurată la data de 30 ianuarie 2014, fiind orientată spre crearea unei platforme de comunicare și colaborare între agenții economici, sporirea gradului de conștientizare a beneficiilor asocierii și construirii unor parteneriate între agenții economici care activează în domenii comune sau conexe.

În cadrul evenimentului au fost prezentate rezultatele anului 2013, mediatizate istorii de succes ale lucrătorilor migranți moldoveni, care au fost motivați să își creeze și să dezvolte afacerea proprie acasă, în Republica Moldova. La Conferință au participat 100 persoane, beneficiari ai Proiectului „PARE 1+1”, reprezentanți ai instituțiilor financiare, instituțiilor de stat, organizațiilor donatoare, mass-media.

Antreprenorii au avut acces la informații cu privire la programe și oportunități de dezvoltare a afacerii, au participat la o sesiune de instruire și perfecționare a abilităților antreprenoriale. De asemenea, a fost organizată Expoziția Instituțiilor Financiare, întreprinzătorii beneficiind de informații și consultații cu privire la produsele financiare, precum și posibilitățile de accesare a creditelor cu garanția Fondului de Garantare a Creditelor.

În cadrul evenimentului, au fost decernate diplome de absolvire pentru antreprenorii de succes, care au beneficiat de finanțare nerambursabilă și au fost tutelați de ODIMM pe parcursul a 24 luni.

Este de menționat că, în anul 2014, pentru prima dată, beneficiarii „PARE 1+1”, interesați de a promova produsele companiei în cadrul Târgurilor și expozițiilor, desfășurate la CIE “MOLDEXPO” SA, au avut posibilitatea să participe gratuit în cadrul expoziției „Fabricat în Moldova”, costurile fiind acoperite din Programul de subvenționare a Târgurilor și expozițiilor, gestionat de ODIMM.

Pentru dezvoltarea capacităților de gestionare eficientă a afacerilor finanțate din cadrul Programului, a fost desfășurată campania cu genericul „**Beneficiile asocierii**”.

Scopul campaniei reprezintă crearea condițiilor pentru o colaborare eficientă între agenții economici și identificarea unor potențiale asocieri, iar obiectivele de bază - creșterea competitivității prin stimularea parteneriatelor în domeniile prioritare și dezvoltarea capacităților/abilităților acestora în domeniul comunicării, promovării și creșterii vânzărilor.

În acest context, au fost organizate o serie de ateliere de lucru, cu participarea beneficiarilor Programului „PARE 1+1”, care au drept obiectiv îmbunătățirea percepției antreprenorilor referitor la importanța asocierii și cooperării, ceea ce asigură dezvoltarea schimbului de informații la nivelul comunității de afaceri și facilitarea relațiilor cu autoritățile publice.

Seria de evenimente a fost orientată spre identificarea oportunităților de dezvoltare ale agenților economici, facilitarea schimbului de informații, dezvoltarea relațiilor cu autoritățile publice.

Pe parcursul anului 2014, au fost organizate primele 3 ateliere de lucru, în cadrul cărora, participanții, grupați pe domenii de interes, au identificat posibilități de colaborare, au discutat dificultățile și problemele cu care se confruntă, au căutat soluții și au aflat despre diversele oportunități de dezvoltare existente în republică.

Prima masă rotundă a fost organizată la 5 martie 2014 cu tematica „Business la puterea feminin”, în cadrul căreia beneficiarele “PARE 1+1” au participat la un training cu tematica „Dezvoltare personală”, precum și au făcut cunoștință cu o antreprenoare în vârstă de numai 13 ani, care a povestit despre modul cum își găsește clienții, își promovează produsele, identifică cererea pe piață. Doamnele au beneficiat de un master-class privind metodele de promovare a spiritului antreprenorial în rândul copiilor.

În cadrul atelierului de lucru au fost prezentate idei, oportunități și tendințe din perspectiva unică a femeilor din mediul de afaceri.

Atelierul de lucru cu tematica „Tradiții. Manufactură. Viitor” a fost organizată la 6 iunie 2014, la care au participat 19 antreprenori, beneficiari ai Programului „PARE 1+1” din domeniul agroturismului și manufacturii.

La data de 1 octombrie 2014 a fost desfășurat evenimentul cu tematica „Energia în afaceri”, în cadrul căruia au participat antreprenori din domeniul producerii energiei alternative.

În cadrul atelierelor a fost organizat câte un training, unde participanții au avut ocazia să discute despre posibilitățile existente de promovare, despre cum mediul de afaceri poate

să-și îmbunătățească imaginea, să investească în modernizare și să asigure creșterea vânzărilor.

În vederea sporirii gradului de informare a potențialilor beneficiari privind Programul „PARE 1+1” ODIMM a participat la Zilele Diasporei, derulate în perioada 28-29 august 2014, organizând următoarele evenimente:

- atelierul de lucru „Dezvoltă Afacerea ta Acasă!”, care a întrunit cca 40 persoane, reprezentanți din diasporă, migranți și rudele acestora, interesați de programele de dezvoltare antreprenorială gestionate de ODIMM, rezultatele Programului, istoriile de succes ale beneficiarilor “PARE 1+1”;
- acordarea consultațiilor în cadrul „Târgului de Informare pentru Diasporă și Cetățenii reîntorși”. ODIMM a participat cu stand informativ în Scuarul Porților Sfinte (Arcul de Triumf).

De asemenea, ODIMM a participat activ la Congresul Diasporei, „Diaspora Business Forum”, evenimente desfășurate în luna septembrie 2014 cu scopul creării unei platforme de comunicare și conlucrare în domeniul afacerilor între businessmanii moldoveni de peste hotare, dar și de prezentare a oportunităților de investiții în Republica Moldova, „Oportunitățile și rezultatele PARE 1+1”.

Concomitent, colaboratorii ODIMM au fost parte a echipei care a elaborat propunerea de politica publică privind serviciile financiare și accesul la finanțare, din cadrul seminarului de Politici Publice „Diaspora Economică pentru Moldova”.

La data de 26 octombrie 2014 ODIMM a participat cu stand informativ la sărbătoarea „Toamna de Aur”, desfășurată în or. Criuleni, în cadrul căreia au fost acordate consultații potențialilor beneficiari ai locuitorilor regiunii respective. Evenimentul a fost desfășurat în contextul inaugurării Biroului Comun de Informații și Servicii din r. Criuleni.

Având în vedere faptul că ODIMM nu dispune de o rețea de filiale în teritoriul republicii, este important de evidențiat că cei mai importanți actori și parteneri în regiunile țării continuă să fie specialiștii IMM din secțiile economie, cât și managerii incubatoarelor de afaceri. Astfel, pentru dezvoltarea capacităților informaționale și de consultanță a partenerilor din teritoriu, sunt organizate diverse seminare și traininguri, mese rotunde, ateliere de lucru.

Astfel, la începutul anului 2014, ODIMM a transmis scrisori informative și materiale promoționale ale Programului “PARE 1+1” în toate primăriile localităților din republică.

Ulterior, la 27 martie 2014 și 29 mai 2014, în cadrul ODIMM au fost organizate 2 ateliere de lucru pentru specialiștii în domeniul IMM din cadrul Consiliilor raionale și, respectiv,

managerii incubatoarelor de afaceri. Seminarele informative cu tematica „Oportunități de dezvoltare a IMM-urilor” au avut drept obiectiv sporirea gradului de informare a populației la nivel local prin intermediul secțiilor economie și incubatoarelor de afaceri cu referire la posibilitățile de dezvoltare a unei afaceri, crearea unui mecanism de promovare eficientă a acestor oportunități, precum și creșterea încrederii populației în programele finanțate din bugetul de stat.

Pe parcursul anului 2014 a fost inițiată colaborarea cu Nexus Moldova și, respectiv cele 4 centre de informare a migranților deschise în raioanele Edineț, Ungheni, Cahul, Chișinău.

De asemenea, pentru sporirea eficienței consultațiilor acordate pentru migranți și familiile acestora, colaboratorii ODIMM au participat în luna iulie 2014 la masa rotundă „Oportunitățile „PARE 1+1”, în cadrul căreia au prezentat informația detaliată cu privire la „PARE 1+1”, inclusiv condițiile de participare, documentele ce urmează a fi prezentate de solicitant, structura cursurilor de instruire, derularea etapei de finanțare etc.

În anul 2014, pentru prima dată de la inițierea “PARE 1+1”, colaboratorii ODIMM au participat la întruniri special dedicate Programului peste hotarele țării, la care au participat lucrătorii migranți moldoveni, care își doresc să se reîntoarcă acasă ori să investească în crearea și/sau dezvoltarea unei afaceri.

Astfel, cu suportul financiar al Proiectului “Consolidarea capacităților de gestionare a migrației în R. Moldova”, în lunile noiembrie și decembrie 2014 au fost desfășurate 2 seminare informative în or. Padova și or. Mestre, Italia, la care au participat cca 100 migranți moldoveni.

În cadrul seminarelor, care au durat două zile fiecare, au fost prezentate informații cu privire la Programul “PARE 1+1”, alte fonduri de dezvoltare agricolă și rurală, oportunitățile oferite pentru tinerii antreprenori, pentru femeii întreprinzătoare etc. Participanții au fost curioși să afle despre dezvoltarea incubatoarelor de afaceri, despre existența zonelor economice libere și oportunitățile de afaceri în domeniul energiei renovabile.

Concomitent, este de menționat că, informarea peste hotare a cetățenilor moldoveni este efectuată cu suportul BRD, ambasadelor și consulatelor.

Programul trezește un interes sporit în mass-media locală și națională, posturile TV de stat și private, istoriile de succes și rezultatele “PARE 1+1” fiind adeseori prezentate în emisiuni de știri și divertisment.

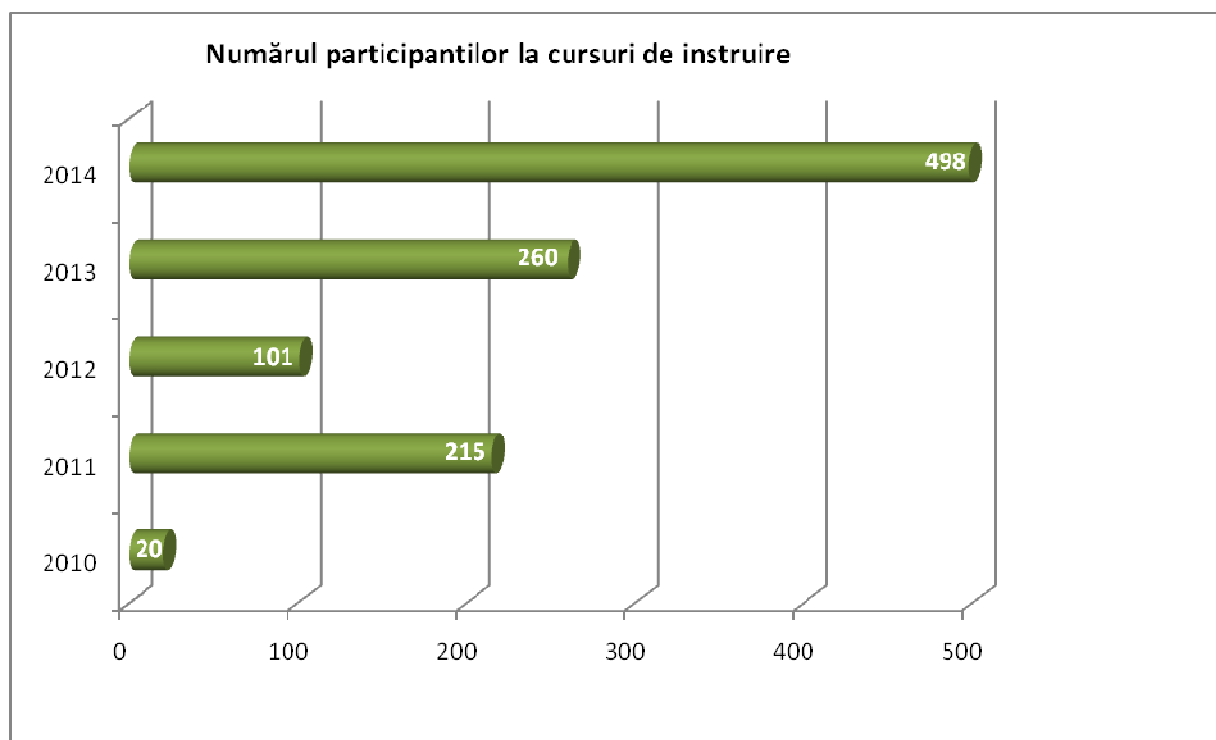
Componenta II - Instruire și suport antreprenorial

Ca urmare a implementării activităților de comunicare cu potențialii beneficiari și a promovării intense, Programul “PARE 1+1” se bucură de un grad înalt de vizibilitate în rândul migranților și rudelor acestora, care a determinat creșterea constantă a numărului de participanți.

Astfel, dacă la sfârșitul primului an de activitate al Programului (an. 2011) erau înregistrate 280 cereri de participare, atunci la 31.12.2014 numărul acestora s-a majorat până la 1350 cereri. Cererea în creștere la Program a contribuit atât la majorarea numărului de cursuri de instruire de la un an la altul, cât și a numărului de participanți. În anul 2014 a fost înregistrată o majorare aproape dublă a tuturor indicatorilor Programului, depășind valorile înregistrate în anii precedenți, cât și cele mai optimiste prognoze ale analiștilor.

De menționat, că în anul 2012, din cauza bugetului limitat al Programului, numărul de solicitanți s-a redus considerabil.

Grafic 1. Numărul participanților la cursuri de instruire, anii 2010-2014

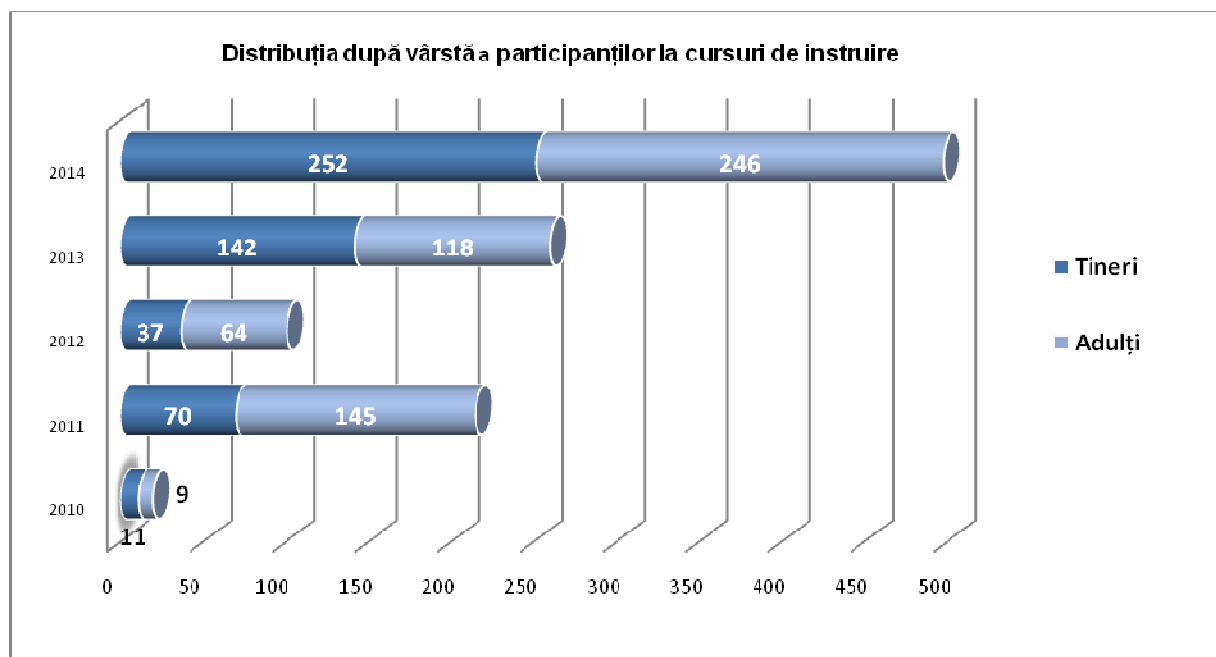

Pe parcursul derulării Programului au fost desfășurate, cumulativ, 55 cursuri de instruire, la care au participat 1094 de migranți și/sau rudele acestora.

Analiza cursurilor de instruire pune în evidență faptul că cca 47% din participanți sunt tineri. Acest indicator este diferit în perioada anilor 2010-2012, atunci când vârsta tinerilor

era considerată până la 30 ani și perioada anilor 2013-2014, când legislația națională a fost armonizată cu cea internațională. Astfel, dacă până la modificare, ponderea tinerilor în cadrul Programului reprezenta 34%, atunci, după anul 2013 această cotă s-a majorat până la 54%.

Grafic 2. Distribuția participanților la cursuri de instruire după vârstă

Ponderea femeilor participante la instruire este relativ constantă pe parcursul anilor, constituind, în medie, 27% din total (298 femei).

În total, 494 de migranți (45%) care au muncit peste hotare, au fost inițiați în gestionarea afacerilor din Republica Moldova. După țara de proveniență a remitențelor participanților la cursuri, este de evidențiat că lucrătorii migranți au muncit în **39 de state**. Analiza denotă că locul întâi îi revine Italiei – 48%, urmată de Rusia cu 15%. În state precum Marea Britanie, Franța, România, Spania au muncit, în mediu, câte 4-5% din participanții la Program.

Distribuția teritorială a localităților de baștină ale solicitanților relevă faptul că toate raioanele țării și municipiile, precum și UTA Găgăuzia sunt prezente în cadrul Programului.

Cei mai mulți participanți la instruire sunt din mun. Chișinău – 25%, r. Hîncești – 7%, r. Ialoveni – 6%, r. Telenești – 5%. Raioane mai puțin active sunt Briceni, Taraclia, Dondușeni.

O evaluare a cursurilor a arătat că beneficiarii instruirii și-au îmbunătățit modul de abordare a activității de antreprenariat. Aceștia au ajuns să înțeleagă mult mai bine cum să

dezvolte o afacere în Republica Moldova, cum funcționează legislația, cum să-și planifice eficient afacerea.

Aria curriculară a cursurilor de instruire include planificarea afacerii, managementul financiar, contabilitatea întreprinderii, managementul afacerii, înregistrarea afacerii și legislația în domeniu, marketing și vânzări, managementul resurselor umane.

Indicatorii în anul 2014: Componenta II - Instruire și suport antreprenorial

Analiza celor 498 persoane instruite în anul 2014 denotă următoarea informație:

- După tipul solicitantului:
  - migranți - 234 persoane
  - rude de gradul I – 264 persoane
- După gen:
  - femei - 146 persoane
  - bărbați – 351 persoane
- După vârstă: tineri - 252 persoane
- După distribuția teritorială a țărilor de destinație a lucrătorilor migranți, respectiv a provenienței remitențelor:
  - Italia – 46%
  - Rusia – 18%
  - Spania – 4%
  - Franța – 4%
  - Marea Britanie – 4%
  - România – 4%.
- După distribuția teritorială a localităților de baștină ale lucrătorilor migranți:
  - mun. Chișinău – 25%
  - r. Telenеști – 7%
  - r. Ialoveni – 6%
  - r. Orhei – 5%
  - r. Hâncești – 5%.

În anul 2014 în cadrul cursurilor de instruire nu au participat locuitori ai r. Briceni și r. Taraclia.

Componenta III: „Finanțarea afacerilor/Regula 1+1”

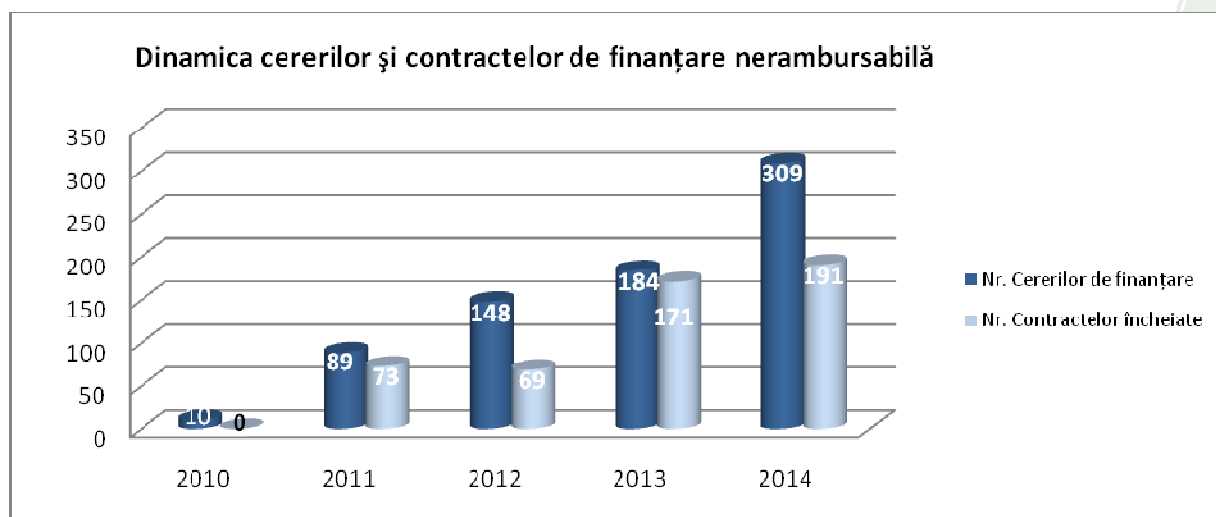
Programul “PARE 1+1” prezintă un interes sporit în rândul migranților și familiilor acestora, în special, datorită componentei III “Finanțarea afacerilor/Regula 1+1”, care presupune acordarea unui grant în sumă de până la 200 mii lei. Această finanțare nerambursabilă reprezintă o investiție care suplinește resursele proprii ale participanților, respectând Regula 1+1.

Pe parcursul implementării Programului, 740 de întreprinderi au solicitat grantul “PARE 1+1”, respectiv au elaborat un plan de afaceri, au prognozat activitatea întreprinderii pe un termen de cel puțin 3 ani de zile, au beneficiat de consiliere referitor la rentabilitatea și oportunitatea implementării proiectului investițional.

Analiza în dinamică a cererilor de finanțare denotă o creștere constantă, ceea ce atestă un interes sporit din partea lucrătorilor migranți de a investi remitențele în dezvoltarea unei afaceri. Astfel, dacă în anul 2011 au fost înregistrate 89 de solicitări, în timp ce în anul 2014 numărul acestora s-a majorat de cca 3.5 ori, ajungând la 309 cereri.

Este de evidențiat faptul că, în cadrul Programului, rata de acceptare a cererilor de finanțare variază de la an la an, dar nu este mai mică de 80%. Excepție, este anul 2012, atunci când au fost semnate doar 69 contracte, fapt impus de bugetul redus al Programului.

În anul 2014, mijloacele financiare alocate Programului (32 mil. lei) s-au dovedit a fi insuficiente finanțării tuturor solicitărilor. Astfel, din 309 cereri de finanțare nerambursabilă, în sumă cumulativă de cca 60 mil. lei, au fost acceptate doar 191 cereri. Solicitățile depuse începând cu luna august 2014 au fost plasate în lista de așteptare pentru anul 2015.

Grafic 3. Distribuția cererilor și contractelor de finanțare

Beneficiarii Programului au primit, pe parcursul anilor, finanțare nerambursabilă cumulativă în valoare de 83,55 mil. lei, care a contribuit la efectuarea investițiilor de 184,04 mil. lei.

Rata de absorbție a granturilor reprezintă, în mediu, 88% din suma contractată. Astfel, dacă în mediu pe întreprindere au fost solicitate granturi de 188047 lei, atunci, suma medie absorbită reprezintă 165506 lei.

În urma analizei contractelor de finanțare, semnate cu beneficiarii Programului, se constată următoarele:

- 247 din beneficiari au înființat întreprinderi urmare participării la Program, respectiv 49% din întreprinderi sunt nou-create;
- 147 de întreprinderi sunt create de femei, ceea ce reprezintă 29,2% din total;
- 269 din beneficiari au vârsta până la 35 ani (53,3%);

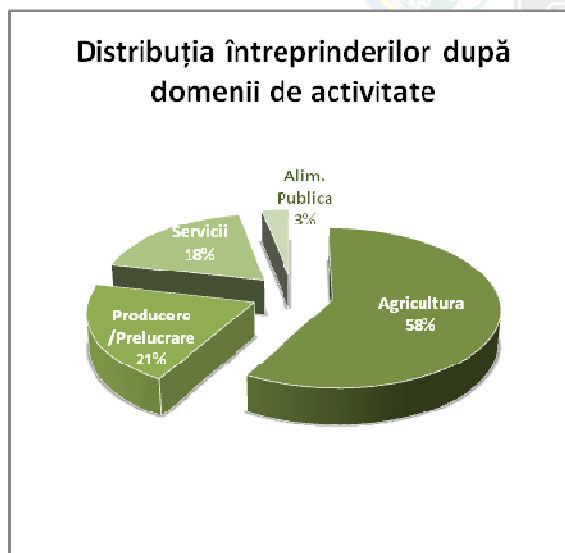
Evidențiem faptul că 233 de întreprinderi sunt create de lucrătorii migranți, care au muncit peste hotare, s-au reîntors în țară și investesc propriile economii în crearea/dezvoltarea propriilor afaceri.

În același timp, analiza denotă faptul că Programul a contribuit la prevenirea migrației a cel puțin 271 de persoane, care beneficiază de remitențele transmise de rudele de gradul I.

Analiza pe domenii de activitate:

Se merită de subliniat că beneficiarii Programului au inițiat și dezvoltat activități noi pentru Republica Moldova, care până la moment nu erau implementate în țară.

Astfel, întreprinderile care au obținut finanțare nerambursabilă din „PARE 1+1” au fost printre primele care au dezvoltat afaceri în domeniul biomasei (peleți și brichete, energie verde). De asemenea, în cultura vegetală au fost introduse produse inovative, precum creșterea migdalului, paulowniei, salciei energetice, armurariului etc. Beneficiarii Programului au creat primele ferme de creștere a melcilor, struților, viperelor, chinchillelor.

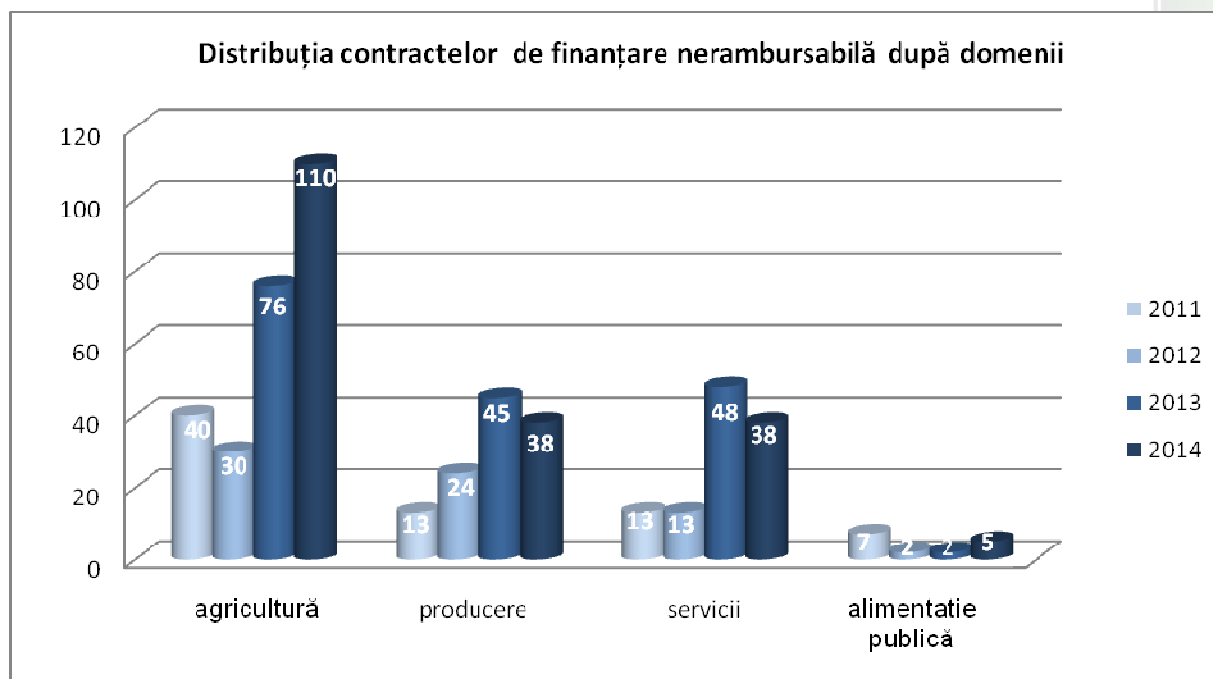
Grafic 4. Distribuția întreprinderilor după genuri de activitate

În urma discuțiilor cu întreprinzătorii s-a constatat că introducerea know-how-ului se datorează, în special, experienței acumulate de către lucrătorii migranți în țările de destinație.

Aproape jumătate din întreprinderile care au semnat contracte de finanțare nerambursabilă desfășoară activitate în domeniul agriculturii, fiind urmate de cele implicate în producere / procesare și prestare de servicii.

Analiza în dinamică indică faptul că, doar în anul 2012, mai puține întreprinderi din domeniul agriculturii au beneficiat de grantul "PARE 1+1", cota acestora constituind 38% față de 58% în anul 2014.

Aceasta a fost influențat de faptul că, din cauza bugetului limitat, selecția întreprinderilor a fost efectuată conform unor criterii riguroase, care se refereau la crearea lanțului valoric al produsului, procurarea utilajului și echipamentului nou, fiind favorizate raioanele subdezvoltate, activitățile de producere, exportul / substituirea importurilor etc.

Grafic 5. Distribuția întreprinderilor după domenii

Investițiile efectuate de întreprinderile din domeniul agriculturii sunt direcționate preponderent în modernizarea infrastructurii agricole: construcția frigiderelor, serelor, morilor; crearea fermelor de animale; înființarea plantațiilor intensive, a pepinierelor pomicele; cultivarea plantelor, culturilor bacifere, etc., activități care generează valoare adăugată înaltă, respectiv sporește veniturile și profiturile întreprinderilor.

Întreprinderile ce desfășoară activitate în domeniul industriei sunt implicate în prelucrarea lemnului / fabricarea mobilierului; producerea brichetelor/peleților; producerea

materialelor de construcții; fabricarea produselor de patiserie (covrigi); producerea înghețatei; uscarea fructelor etc..

În sfera prestării serviciilor, majoritatea întreprinderilor au construit centre de reparare și întreținere auto; au dotat centre tipografice; au creat pensiuni agro-turistice, centre de agrement, alimentație publică etc.

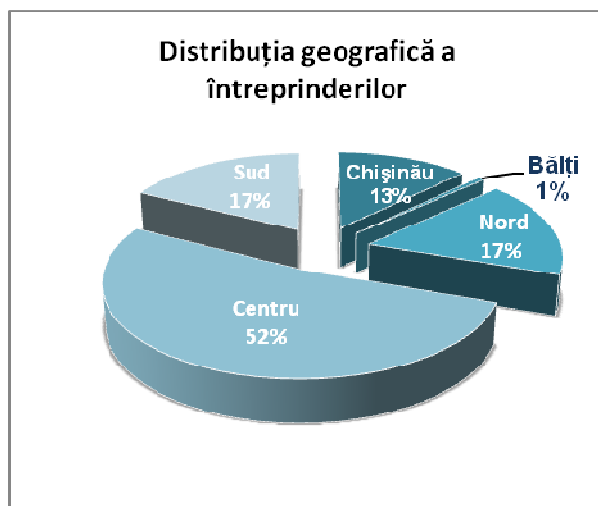
Analiza evidențiază faptul că 51% din totalul resurselor investite în cadrul Programului au fost direcționate în domeniul agriculturii, cca 24% - în domeniul industriei, 21% - prestarea serviciilor, 3% - alimentație publică. Aceeași proporție a fost menținută atât la capitolul granturi transferate, cât și la număr de beneficiari.

Analiza în profil teritorial:

Analiza distribuției geografice indică faptul că majoritatea Contractelor de Finanțare Nerambursabilă au fost încheiate cu antreprenori care își desfășoară activitatea în localitățile din zona Centru – 52%, fiind urmate la cote egale de cele din regiunea Sud și Nord (câte 17% din beneficiari).

În mun. Chișinău activează 13% din întreprinderi.

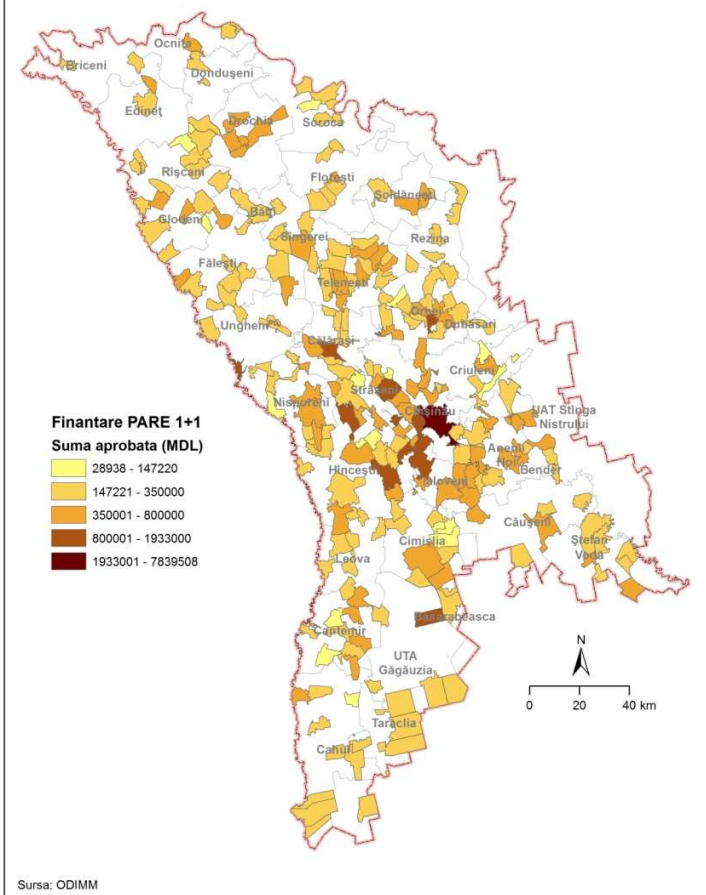
Analiza arată că 4 raioane dețin mai mult de jumătate din total beneficiari din zona Centru a republicii și, respectiv, mai mult de un sfert din total, având următoarea distribuție: r. Ialoveni - 9%, r. Hâncești și r. Orhei – câte 7%, r. Telenеști – 6% (în total 142 întreprinderi). Cei mai puțini beneficiari (câte 3 întreprinderi) sunt localizați în r. Briceni, r. Taraclia, mun. Bălți, fiind urmați de cei din r. Rezina, r. Dubăsari, r. Edineț, r. Dondușeni și UTA Găgăuzia (câte 4 întreprinderi).

Grafic 6. Distribuția geografică a întreprinderilor

Finanțările din programul PARE 1+1 la nivel de comune în perioada 2011-2014

Merită subliniat că 86% din beneficiari activează în zona rurală a țării și, respectiv, au primit 86% din total granturi “PARE 1+1”.

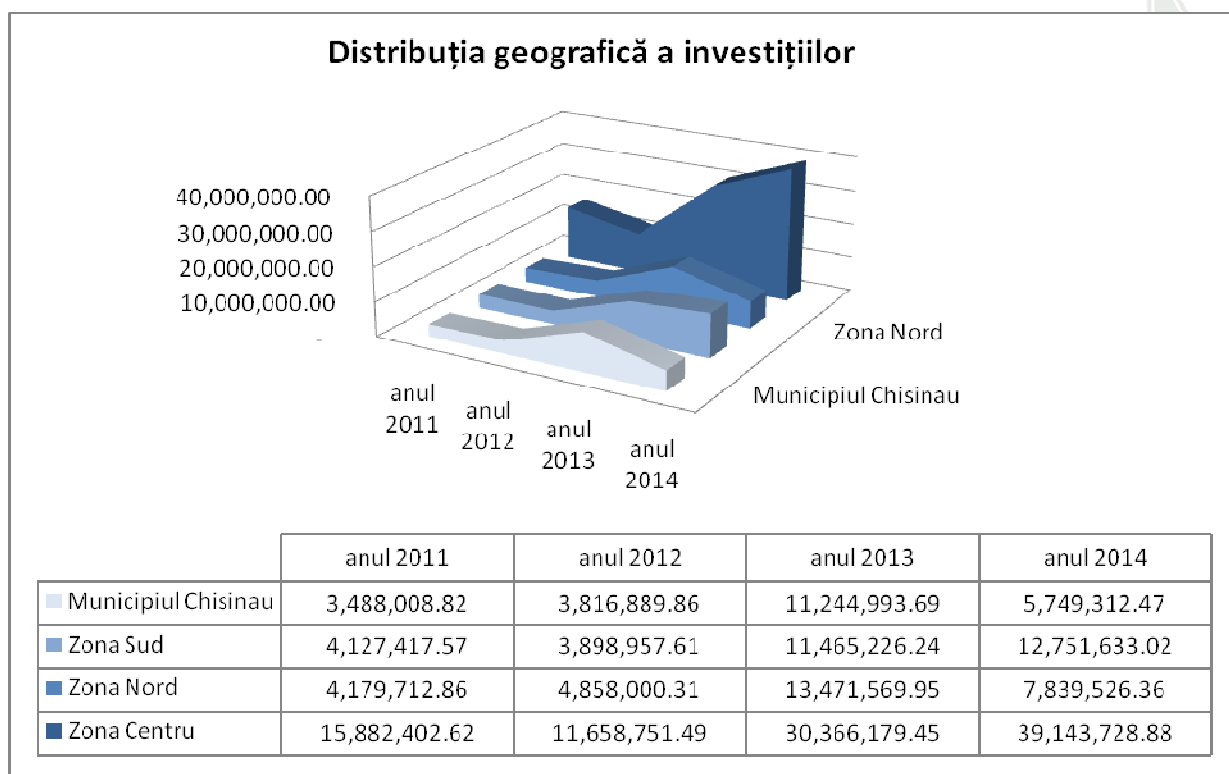
Acest indicator depășește limitele stabilite în Hotărârea Guvernului nr. 972 din 18.10.2010, conform căreia cel puțin 70% din resurse trebuie să fie direcționate în zona rurală, 20% - în mun. Chișinău și, respectiv, 10% - în mun. Bălți.

După cum este reprezentat în graficul 7, finanțările nerambursabile au fost alocate în fiecare raion al republicii, cele mai mari sume fiind direcționate în mun. Chișinău, or. Ialoveni și s. Costești, or. Hâncești, or. Călărași, or. Strășeni, s. Bașcalia.

Grafic 7. Volumul finanțărilor nerambursabile, pe comune

Este de evidențiat că, în luna octombrie 2013, au fost modificate condițiile de acordare a granturilor. Astfel, finanțarea nerambursabilă este transferată în avans la contul întreprinderii: beneficiarul primește grantul după ce a investit resursele proprii, conform Regulii 1+1. Grantul se alocă condiționat, respectiv va fi investit integral într-o perioadă determinată de timp.

În rezultatul celor expuse, cifrele sunt diferite pentru perioada anilor 2011-2013 și anul 2014. Analiza denotă că, pentru contractele din anii 2011-2013, a căror investiție este efectuată integral de către beneficiar (cu excepția unor contracte semnate în 2013), fiecare leu investit din grant atrage circa 2,5 lei investiții în economie.

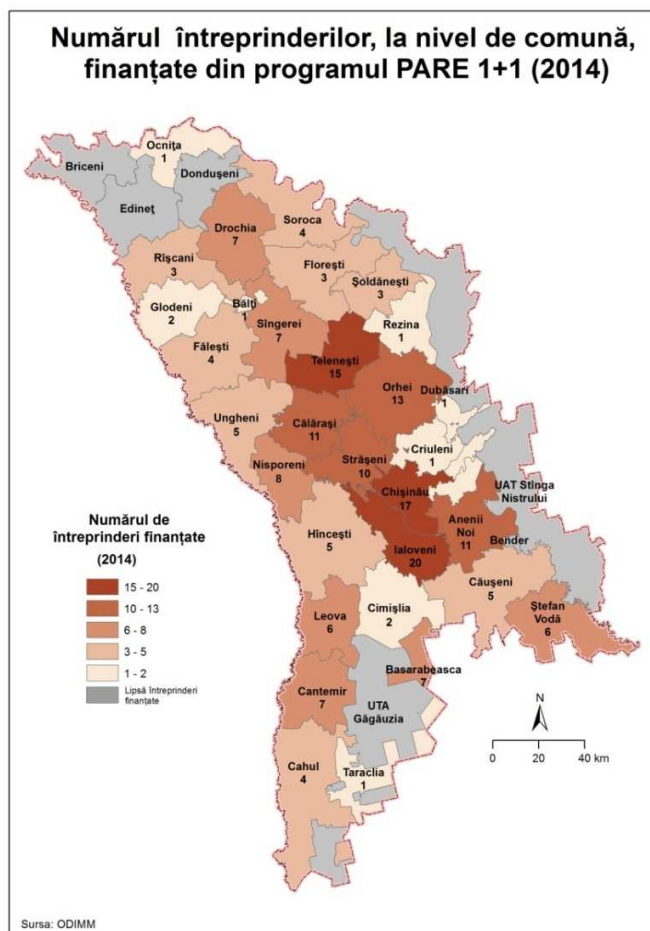
Grafic 8. Distribuția geografică a investițiilor

Pentru contractele semnate în anul 2014 multiplicatorul reprezintă cca 1,97 lei, dar, cu certitudine se va majora pe parcursul anului 2015, întrucât beneficiarii urmează să efectueze investiții din contul mijloacelor financiare nerambursabile, transferate de ODIMM la contul întreprinderilor.

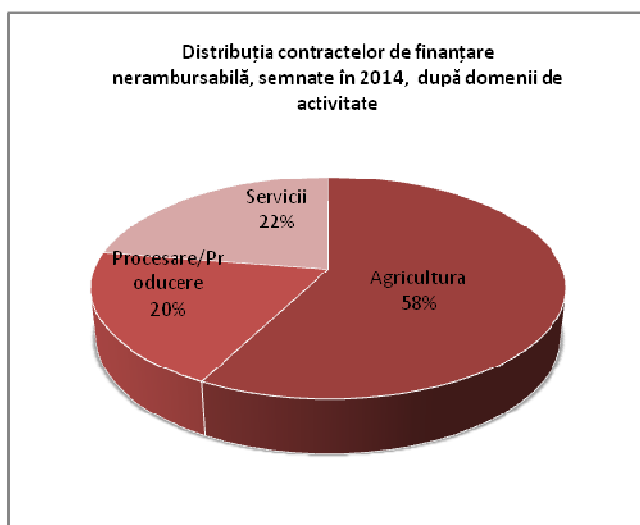
Indicatorii în anul 2014

Analiza rezultatelor obținute pe parcursul anului 2014 denotă faptul că, toți indicatorii cercetați pe parcursul perioadei de referință au depășit indicii înregistrați în 12 luni ale anului precedent:

- la capitolul solicitări de participare la Program au fost înregistrate 648 persoane, ceea ce reprezintă o dublare comparativ cu anul 2013 și o creștere de 500% față de 2011;
- au fost instruite 498 persoane, un indicator care practic s-a dublat față de anul precedent și s-a majorat de 5 ori față de 2012;
- au fost înregistrate 309 cereri de finanțare comparativ cu 184 cereri în anul 2013 (o creștere de 68%); au fost încheiate 191 contracte de finanțare nerambursabilă (cu 20 contracte mai mult decât în anul 2013 și 122 contracte mai mult față de 2012 (o creștere de cca 3 ori));

Grafic 9. Numărul întreprinderilor, în profil teritorial

Grafic 10. Distribuția contractelor după domenii

- după profilul de activitate al întreprinderilor care au semnat contracte, 58% sunt din domeniul agriculturii, iar la cote aproape egale sunt situate întreprinderile implicate în activitatea de producere/procesare și cele care prestează servicii;
- suma finanțărilor nerambursabile acceptate reprezintă 37,05 mil. lei;
- suma granturilor transferate reprezintă 33,207 mil. lei;

- suma investițiilor efectuate în cadrul Programului depășește 65,28 mil. lei;
- după tipul solicitantului - 47% sunt lucrători migranți;
- după genul solicitantului - 29% sunt femei;
- după vârsta solicitanților - 50,6% sunt tineri;
- după data înregistrării afacerii - 49% sunt start-up, create urmare participării beneficiarilor la Program;

Componenta IV „Monitorizare post-finanțare”

Un element cheie al Programului “PARE 1+1” este componenta de monitorizare și suport post-creare. Procedura de monitorizare și evaluare are două funcții.

În primul rând, se asigură mecanismul prin care ODIMM monitorizează progresul companiei-beneficiar în comparație cu planul de afaceri inițial, incluzând utilizarea finanțării primite, respectarea procedurilor de utilizare etc.

În al doilea rând, se asigură baza pentru elaborarea unei programe suport în vederea fortificării oricăror puncte slabe existente sau potențiale în dezvoltarea afacerilor și/sau acordarea instruirii sau consultanței necesare pentru sporirea sau maximizarea potențialului de afaceri.

În cadrul Programului “PARE 1+1”, întreprinderile beneficiare de granturi au fost monitorizate și consiliate în domeniul gestionării eficiente a afacerii pe parcursul a 24 luni din momentul primirii ultimei tranșe de resurse financiare nerambursabile.

Monitorizarea se desfășoară atât din oficiul ODIMM prin intermediul discuțiilor telefonice, anchetării, cât și pe teren, în cadrul vizitelor efectuate la întreprindere.

ODIMM a efectuat monitorizarea beneficiarilor „PARE 1+1” (în cadrul discuțiilor telefonice la sfârșitul anilor 2012, 2013 și 2014), fiind completată fișa de monitorizare a antreprenorilor.

Monitorizarea beneficiarilor „PARE 1+1” (2011-2012):

La situația din 31 decembrie 2014 au absolvit integral Programul „PARE 1+1” 110 întreprinderi care au beneficiat de grant în anul 2011 (67 întreprinderi) și 2012 (43).

Întreprinderile vizate au investit cumulativ peste 46,3 mil. lei, inclusiv din resurse financiare nerambursabile - 18,7 mil. lei.

Astfel, situația întreprinderilor monitorizate în anii 2011-2012 se prezintă astfel:

- 143 contracte de finanțare nerambursabilă au fost încheiate de ODIMM, inclusiv 1 contract de finanțare nerambursabilă reziliat, dintre care:
- 124 întreprinderi au efectuat investiții în afaceri și au beneficiat de grantul „PARE 1+1”.
  - 18 întreprinderi nu au reușit să efectueze investiția „PARE 1+1”.
  - Din 124 întreprinderi finanțate **au absolvit Programul 110 întreprinderi**. Restul 14 întreprinderi vor absolvi pe parcursul anilor 2015-2016.
    - Cele 110 întreprinderi au beneficiat de granturi în sumă cumulativă de 18,5 mil. lei și, respectiv, au efectuat investiții totale de peste 46,3 mil. lei.
    - Marea majoritate a participanților au beneficiat de un grant în sumă de 200 mii lei. Concomitent, unii antreprenori au primit sume mult mai mici, echivalente cu investiția pe care au efectuat-o din remitențe: 9975 lei, 10302 lei, 13109 lei, 30473 lei etc.
    - După regiunile în care activează întreprinderile absolvente, menționăm că acestea au o distribuție neuniformă. Astfel, majoritatea provin din mun. Chișinău (16), fiind urmate de Orhei (12), Hâncești (11). Concomitent, raioanele Șoldănești, Anenii Noi, Glodeni au câte 4 întreprinderi, Cimișlia – 5 întreprinderi. Restul raioanelor – câte 1-2 întreprinderi.
    - După domeniile de activitate, este de menționat că agricultura deține 50% (55), producere / procesare 25% (28), servicii – 18% (20), alimentație publică – 5% (6).
    - Antreprenorii din agricultură au efectuat investiții în infrastructura agricolă, respectiv au dezvoltat ferme de bovine, păsări, iepuri, melci (16%), au construit frigidere moderne (13%) și sere (7%), 22% au investit în viticultura și 4% în apicultura. Concomitent, cca 36% din întreprinderi au procurat tehnică agricolă necesară gospodăriilor și fermelor.
    - În domeniul industriei antreprenorii sunt specializați în proporție de 32% în domeniul industriei alimentare, 21% în producerea brichete/peleților, restul fiind implicați în activități de producere a PVC, prelucrarea lemnului etc.
    - În domeniul serviciilor, cca 25% din antreprenori au construit autoservice, 15% desfășoară activitate în domeniul agroturismului, 10% - în domeniul sănătății.

PARE 1+1: indicatori înregistrați în perioada 2012-2014

La sfârșitul anului 2014 au fost chestionate întreprinderile care au beneficiat de finanțarea nerambursabilă în cadrul „PARE 1+1” în anul respectiv.

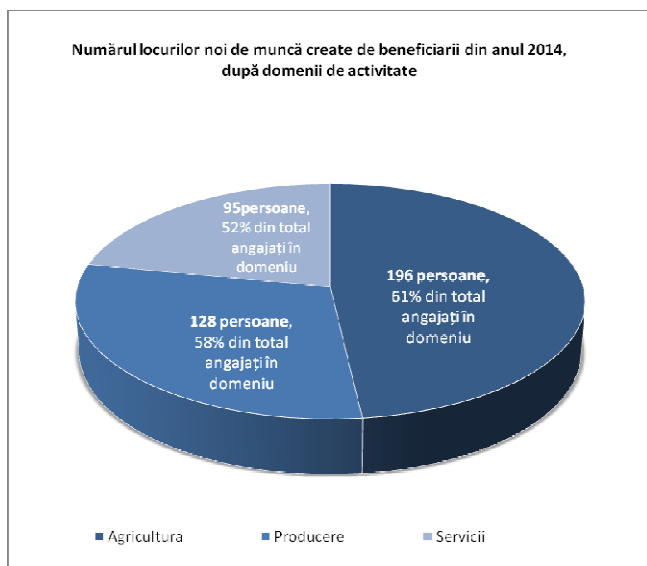
Analizând rezultatele anchetelor¹, se reflectă următoarea imagine:

- întreprinderile au raportat 725 de locuri de muncă permanente, dintre care:
  - femei – 284 persoane (39% din total), inclusiv 151 femei cu vârsta de pînă la 35 de ani
  - bărbați – 441 persoane (61% din total), inclusiv 244 bărbați sub 35 de ani

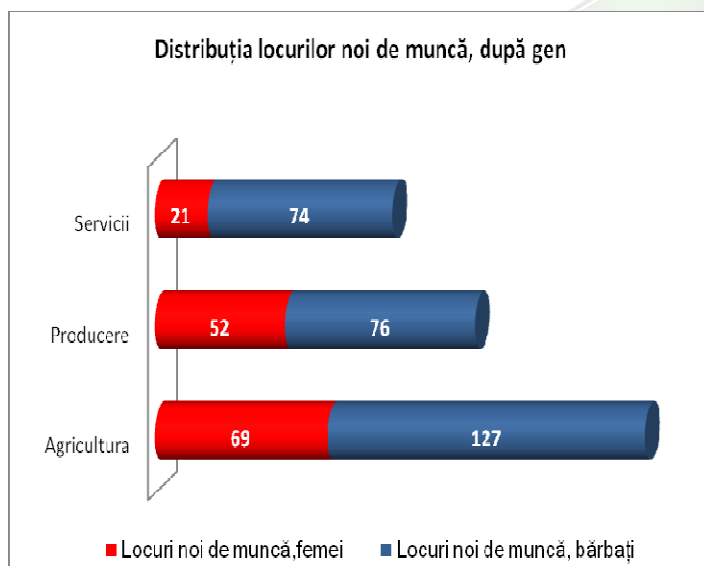
De de menționat că, beneficiarii Programului angajează sezonier peste 351 persoane.

În plus, pe parcursul anului 2014 au fost create noi locuri de muncă pentru 419 de persoane, respectiv:

- femei – 142 persoane (33% din total locuri noi create), inclusiv 80 femei cu vârsta de pînă la 35 ani
- bărbați – 277 (66% din total locuri noi create), inclusiv 166 bărbați pînă la 35 ani.

Grafic 9. Distribuția locurilor de muncă după domenii de activitate

Grafic 10 Distribuția locurilor noi de muncă după gen

Analiza denotă faptul că, beneficiarii Programului angajează cumulativ 395 persoane tinere, cu vârsta pînă la 35 ani, ceea ce reprezintă 54,0 % din total.

¹ Din 191 de întreprinderi care au încheiat în anul 2014 contracte de finanțare nerambursabilă, 158 au participat la Sondajul de monitorizare.

De asemenea, la sfârșitul anului 2014 au fost monitorizate întreprinderile² care au beneficiat de grantul "PARE 1+1" în anul 2013. Astfel, rezultatele indică următoarea situație:

- Respondenții au raportat în medie 5 angajați permanenți la întreprindere și 2 angajați sezonieri.
- Distribuția salariaților pe gen: 39% femei
- Distribuția salariaților după vârstă: tinerii reprezintă cca 54% din total salariați.
- Întreprinderile au creat în anul 2014 câte 3 locuri noi de muncă fiecare, inclusiv pentru femei - 32%, tineri - 59%.

Prin deducție, putem afirma că 504 beneficiari ai Programului „PARE 1+1” angajează permanent cca 2300 persoane.

Concomitent, având în vedere faptul că cca jumătate din întreprinderile beneficiare au fost create urmare participării la Program, cel puțin 1100 locuri de muncă au fost create datorită Programului „PARE 1+1”.

Dintre întreprinderile care au beneficiat de Program în 2014, doar 76 au menționat că obțin profit (48,4% din total), acest lucru fiind explicat prin faptul că majoritatea întreprinderilor au fost create pe parcursul acestui an, iar antreprenorii se află în faza de investiție pentru dezvoltarea afacerii, profitul fiind preconizat pentru anii următori.

De menționat că 11 întreprinderi (7%) exportă produsele obținute pe piața externă.

Salariul acordat angajaților variază între 1 500 și 6 000 de lei, având o medie de 2538 lei.

Există excepții cu salarii mult mai mici, oferite în funcție de programul sau volumul de muncă, cât și salarii cuprinse între 8000 și 16 000 de lei acordate în sectorul prestării serviciilor, în special la întreprinderile specializate în întreținerea și reparația automobilelor și la cele care prestează servicii agricole. De asemenea, în sectorul de producere a mobilei sunt oferite salarii atractive, dar antreprenorii se confruntă cu dificultăți legate de calificarea forței de muncă. În sectorul agricol salariile variază de la 1500 la 10000, în funcție de specializarea întreprinderii și volumul de producție. Muncitorii sezonieri sunt plătiți în medie cu 160 de lei pe zi, având salarii cuprinse între 100 și 300 de lei pe zi în funcție de întreprinderea la care activează.

Analiza denotă faptul că 10 întreprinderi oferă salarii mai mici de 1500 (pentru angajații cu program redus de muncă), în timp ce doar 4 întreprinderi oferă salarii cuprinse între 8000 și 16000 de lei (întreprinderile din sectorul serviciilor, în special întreprinderile specializate în întreținerea și reparația automobilelor și cele care prestează servicii agricole).

---

² Din 160 de întreprinderi beneficiare de granturi în anul 2013, 79 au participat la Sondajul de monitorizare.

Majoritatea respondenților au menționat că datorită participării la cursurile “PARE 1+1” și obținerii finanțării au avut posibilitatea să pună în aplicare ideea lor de afacere și să procure utilaje performante pentru eficientizarea producției și extinderea afacerii. Totuși, printre sugestiile antreprenorilor se remarcă majorarea sumei grantului și implementarea altor programe similare de susținere a antreprenoriatului.

Dificultățile cu care se confruntă antreprenorii sunt legate de piața de desfacere, deoarece sunt întreprinderi nou create și le este destul de greu să găsească o nișă pentru realizarea producției; prețul produselor în contextul importurilor masive și a embargoului din partea Federației Ruse este o altă piedică menționată de respondenți, precum și lipsa forței de muncă calificate și lipsa muncitorilor în sectorul agricol.

De asemenea, antreprenorii întâmpină dificultăți legate de legislația instabilă, birocrația, corupția, taxele mari impuse de stat.

Din discuțiile cu antreprenorii, beneficiari “PARE 1+1”, au fost identificate următoarele probleme și obstacole cu care se confruntă:

- Ⓜ peste 50% din cei intervievați consideră că insuficiența forței de muncă ori slaba calificare a acesteia este principalul obstacol pe care îl întâmpină în activitatea antreprenorială. Cel puțin 15% din întreprinzători au investit inclusiv în pregătirea profesională a salariaților nou-angajați.
- Ⓜ cadrul legal cu numeroase lacune;
- Ⓜ controalele dese și nejustificate ale organelor de control (Inspectoratul Fiscal, Inspecția Muncii);
- Ⓜ accesul limitat al tinerilor la credite;
- Ⓜ tergiversarea intenționată a procedurilor vamale de către organul de resort;
- Ⓜ antreprenorii din domeniul agriculturii au evidențiat că în anul 2012 condițiile climaterice au fost nefavorabile, respectiv au fost tergiversate/stopate investițiile în ramurile legate de creșterea animalelor (ferme de bovine, ovine și taurine, iepuri), producerea peleților/brichetelor din biomasă;
- Ⓜ unii antreprenori, s-au ciocnit de probleme birocratice în teritoriu (acordarea autorizațiilor, licențelor etc.);

Antreprenorii au apreciat în unanimitate Programul “PARE 1+1” și impactul acestuia la dezvoltarea afacerilor, crearea locurilor de muncă, precum și la reîntoarcerea migranților în țară, la familiile lor.

Beneficiarii sunt recunoscători pentru suportul primit prin intermediul Programului „PARE 1+1” și își doresc să existe mai multe Programe și Proiecte similare.

Rezultatele Programului „PARE 1+1” în perioada 2010-2014:

- Pe parcursul perioadei de implementare a Programului, peste 1350 persoane s-au înregistrat pentru participare.
- Cca 1100 persoane au fost instruite în domeniul desfășurării unei afaceri, ceea ce a contribuit la sporirea abilităților de a gestiona o întreprindere, a sporit accesul la informații cu privire la diverse oportunități de dezvoltare a unei afaceri, la socializarea cu alți beneficiari de remitențe.
- Peste 740 antreprenori au elaborat un plan de afaceri, respectiv au prognozat activitatea întreprinderii pe un termen de cel puțin 3 ani de zile, beneficiind de consiliere referitor la rentabilitatea și oportunitatea implementării proiectului investițional.
- A fost facilitat accesul la finanțare pentru 504 întreprinderi, care au semnat contracte de finanțare nerambursabilă.
- Analiza investițiilor efectuate de facto arată că pentru crearea și dezvoltarea afacerilor au fost alocate cca 184 mil. lei, inclusiv mai mult de jumătate reprezintă mijloace financiare obținute din munca de peste hotare și economisite de către lucrătorii migranți și/sau rudele acestora. Suma granturilor transferate în cadrul Programului constituie cca 83 mil. lei. Astfel, la fiecare leu transferat din cadrul Programului sunt atrași cca 2,2 lei investiții în economie.
- Concomitent, este pozitiv apreciat că jumătate din întreprinderile finanțate în cadrul „PARE 1+1” au fost lansate urmare participării beneficiarilor de remitențe la Program (233 întreprinderi).
- Analiza pe gen elucidează că 29% din totalul beneficiarilor sunt femei, respectiv 147 de întreprinderi sunt create și/sau administrate de femei.
- După criteriul de vârstă, este de evidențiat faptul că peste 53% din antreprenori sunt tineri cu vârsta până la 35 ani. Vârsta participanților la Program variază între 18 și 80 ani.
- Analiza după domenii de activitate atestă că partea preponderentă a afacerilor sunt desfășurate în agricultură, cota lor reprezentând cca 51% din total, fiind urmate de servicii și producere/prelucrare.
- Analiza țărilor de destinație denotă că lucrătorii migranți, participanți la Program, muncesc în peste 39 state. Cea mai mare pondere o dețin persoanele care investesc remitențele obținute în Italia, urmate de cei din Rusia.